

· FØROYA · SOCIAL·DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 37.

Lýsingaprisur fyri petittreglur: 30 øyr. á forsiðuni,
20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst
avsláttur í prísinum.

Leygardagin 16. septbr. 1939.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið
verður bílagt á posthúsinum, brævasvarnastøðum
og skrivislovnuni. Telf. 142.

13. árg.

Verður kríggjð at vara 5-10 ár?

Týskland sigur seg at kunna halda út í 5 til 10 ár og longri, um tað skal vera. England ger fyrireikingar til eitt kríggj uppá minst 3 ár.

I mong ár talaðu Týskarnir um snarljóskríggj. Í eini handavending vildi Týskland, sögdu teir, kunna kollrenna alla mótstöðu og knasa figgindarnar. Hesum trúðu eila vóru fleiri av kríggskonum monnum bangnir fyri. Týskland var heldur ikki seint til at handla og gera burtur úr hesum himpri. Teir settu knívin á kvørkarnar á demokratinum, kravdu og tóku fyrst land við Rínanna, síðani Eysturrikið og Tjekkoslóvakíð. Demokratið aftraði seg og tordi ikki at halda ímóti.

So brast kortini strongurin, Týskland spenti — og alt var við eitt í einum roki.

Krígssroyndirnar í Abessinía, Kína og Spanía høvdu sýnt, at óttin fyri einum snarljóskríggj var ov nógv avgjórður. Og her til kom, at demokratið hjartari í hvørjum helt seg skilja, at Týsklands dreyður var harradomi yvir allari verðini, og at leiðin var at taka eitt petti í senn, eitt og eitt land, so tað harvið kundi sleppa undan einari samlaðari mótstöðu.

Demokratið, vesturmáktirnar avgjórðu so at halda ímóti Týsklands krøvum — ikki kvinka ein tumma undan. Men tá var Týskland vaðið ov langt út til, at tað uttan minkan kundi taka krøv síni aftur.

Og nú leikar deyðssvorið og týningareldurin yvir Europa. Og stríðið harðnar í hvørjum.

Báðir partar lova ikki at dvína, fyrr enn sigurin er vunin, fyrr skulu teir stríðast árávis. Óll vápn verða brúkt. Eitt hitt hvassasta er hungurssvorið! Hetta tykist at fara at verða tað avgerandi. Tey ræðuliga eldvápnini, ið ein trúði komu at oyða alt, ið fyri var, vísa seg ikki at kunna yvirvinna verjvirkini, ið tann áløpni kundi byggja. Eitt hitt óhugnaligasta í bardagnum eru flúgvuálopin á teir óvarðu býirnar. Hús og heim verða týnd, og túsend av sakleysum kvinnum og børnum verða dripin og meinslað, uttan at hetta ómenniskjaliga herverk hevur nakað at týða fyri kríggssúrslitið.

Ein er valla mentur at hoyra útvarpið siga frá, at hesin háttur fyri kríggj nú vil vera brúktur, so lívið hjá heimafélkinum verður eitt ræðuligari helviti enn á sjálvum vígvøllinum.

Óhugnaligt er at hugsa sær, at kríggjð, sum nú fer fram, dregur ímóti nýtslu av kanónum, loftbumbum, giftgassi, pest-, tyfus- og øðrum oyðandi bacillum.

Hungur og eldvápnini vinna ikki tey fyrstu 10 árin, vilja konir menn vera við.

Hvussu verður, um teir stríðandi taka til giftgass- og bacillukríggjð?

Verður tá nakar eftir at jarða tey seinastu deyðu?

Landbúnaðarráðið ræður fólki til í góðari tíð at samla sær alt tað taðfall, tey kunnu fáa!

Nú viðurskiptini úti í heiminum eru vorðin soleiðis, at tað kann verða trupult at fáa innført allar tær vorur, sum Føroyingar eru vanir at innflyta, og at tað ið hvussu er má roknast við, at alt, ið skal flytast inn verður nógv dýrari, ræður um at vera framsiggin og royna at framleiða meir av føði, enn vit nú gera. Taðfall hevur verið flutt til Føroya meir og meir hvørt árið, men nú megu vit gera okkum kunnugt, at hetta heilt kann halda upp at. Tað ræður tí um longu frá heystardegnum at goyma og varðveita alt taðfall, ið fæst kann.

Hetta, at okja groðina, er fyrst og fremst ein spurningur um taðfall. Jørðin er hungurstungin, bæði innan- og uttan-garða. Hon krevur tað og aftur tað. Tað er vert at nevna í hesum føri, sum domi um tað støðtrotið, at teir ótaðaðu rútarnir í teim royndum, sum Hoyvíkar Royndarbrúk hevur haft víða um oyggjarnar, bert gevur eina sátu (her sett til 200 kg) á 600 m², meðan teir best taðaðu rútarnir geva sátuna av lósum 300 m². Tá vit so minnst til, at teir ótaðaðu rútarnir svara til tann javna bóin, siggja vit, hvussu ómetaligt taðtrotið er. Eingin jarðarókt og -viðgerð í øðrum føri kann bota um hetta taðtrot, einki strev við jørðini, hvørki til eina árstíð ella aðra, gevur búmanninum líkinda sam-sýning fyri slitt strev, uttan hetta taðtrotið verður bót. Tí er tað-spurningurin hin fyrsti og fremsti, tá vit nú skulu hugsa um at bjarga okkum føðina í eini bardagatíð, sum kanska brýtur skipaflutningin.

Vit megu arbeida við tí fyri eyga, at eingi handilstøð koma uttanfrá. Eftiri hava vit so fjóstøð, tara, sanktøð og hvalatøð. Fjóstøðmongdin hevur sína stødd og økis ikki í bræði, tí hon er eftir fenaðinum, men taka vit Føroyar sum heild, kunna vit okja virðið í hesum taðnum upp móti tí dupulta við at goyma og rokja tey betur. Tað er ikki gjørligt at grant-skriva um hetta í einari blaðgrein, men bert í stuttum peika á ábøtingar:

1. Mykjan.

a) Ber so f band, at landið rennur frá, beint tað kemur

í flórin.

b) Sopa títum.

c) Lat einki koma í taðini, sum ger tey opin, so luft og vatn kann seta ígjøgnum.

d) Traðka taðini fast saman hvørja ferð sópað verður, so luftin ikki kann sleppa at.

e) Fórð krlatúrur at koma at taðnum aftaná, at tey eru samanttraðkað í kostinum.

f) Veid alt vatn, sum kemur í kostin, burtur, bæði botn-vatn og flotvatn.

g) Flyt taðini beint úr kostinum í veltarnar, so tey ikki verða sloytt aftur á vegnum, fá tey í moldina, beint tey verða fylt úr kostinum. Tað, sum verða breidd omaná, kunnu roknast ikki at koma til nýttu meir enn til helvtar móti teimum undirveitu.

2. Land.

Flestu staðni rennur landið burtur og kemur ikki jørðini til nýttu. Tað er eitt ómetaligt tap fyri jørðina. Fyri lítlan pening kunnu menn gera land-brunnar og harvið spara tann pening, sum mangur á hvørjum ári keypur handilstøð fyri. Nú fáa vit kanska ikki handilstøð. Nýtið tí hvør maður taðpeningin at byggja brunn fyri, vit standa tá ikki við taðtroti í var.

a) Ger brunnin so stóran, at alt landið kann goymast til várs.

Vit kunna seta kúnna at geva 1500 l og eitt háski 1000 l til at goyma.

b) Ger brunnin lufttættan.

c) Lat rorið úr flórinum ganga næstan niður á botn í brunninum, so endin á tí skjótt kemur niður í landið, tá sleppur luftin ikki at seta ígjøgnum taðmillum brunnin og fjósið. Stendur land-brunnur opin, kunnu vit ætla, at ein helvt av virðinum fer fyri einki.

Tari.

Tey stóð, sum fáa tara, eiga at bjarga so nógv av honum sum gjørligt. Best er hann, tá ið hann fæst so tíðliga, at hann kann ræstna, áðrenn hann verður nýttur. Tarin er bestur til bleytan bø. Til bringir og so-vorðnan avgjört harðvallaðan, grunnan bø, er ikki vert at

nýta ferskan tara, tað er ikki gott fyri grasið. Til eplir er tarin ikki góður; hann gevur nógv men ring eplir, sum ikki duga at goyma og hava ringan smakk. Til korn og gras á bleytum bø er tarin góður, eisini um hann er ferskur.

Sanktøð.

Her meinast við náttúrustøð, húsavfall, fiskaslógv og í grundini eitthvørt djóra- ella urtakent evni, sum kann gera ella rotna. Har fjóstøð eru, kunna hesi nevndu evni koyrast upp í, um bert tey ikki gera fjóstøðini opin, so luftin kann fara ígjøgnum. Men øll tey nógvu, sum eiga jorð men eingi krlatúr og tí eingi fjóstøð, eiga at gera sær sankkøstar, helst á traðnum. Tað kunnu fáast góð tað burtur ár sanki og mógv mold, eitt taðfall, sum allir, ið velja upp úr nýggjum skuldu lagt seg eftir, av tí tað er nógv betri taðfall fyrsta árið enn ber handilstøð.

a) Ger ein kost á trønni, sum einki vatn setur í.

b) Grava upp nakað av tí mest mólgenda mold, á trøðni er, og legg hana at lufta og frostata.

c) Breið eitt jaður av hesari mold í botnin, legg eitt jaður av sanktøðum oman á, legg so aftur eitt jaður av mold og soleiðis áfram jaður um jaður, til kosturin er fullur.

d) Skumpa kostin um, tá ið hann hevur ligið nakrar mánaðir, traðka taðini saman aftur og lat tey liggja nakrar mánaðir, áðrenn tey verða nýtt.

Óska eigur ikki at verða goymd uppi í nokrum øðrum, hvørki í vanligum taðkosti ella sanktøðkosti. Torvoska er góð á mólg mold og avgjórðari mold-jorð, men eigur sum sagt ikki at verða goymd uppi í øðrum taðnum, tí hon ger tey opin, so tey lufta út.

Hvalatøð.

Tey einastu handilstøð, vit eiga her á landi, eru hvalatøð (hvalagnano). Men hóast hetta eru foroyks tað, er tað kanska tað minst kenda handilstøðfall, vit hava. Royndarbrúkið í Hoyvík hevur roynt onnur vanlig handilstøð víða um oyggjarnar, meðan hvalatøð bert eru roynd í Hoyvík til gras.

Vit hyggja at niðansettu tabel frá áðurnevndu royndum; har sama mongd av kovievni í Chilisalpeter og í hvalatøðum er melað saman við »forholdstolur«:

AKTIESELSKABET FØROYA BANKI

Hovedkontor:
THORSHAVN

Stiftet 1906.

Afdeling:

TRANIGSVAAG

AKTIEKAPITAL OG RESERVER KR. 900.000.

Bankforretninger af enhver Art udføres.

Kontortid 11—3. Lørdag 11—2.